

ॐ

सुप्नोध-संगीतावलि.

(भाग १ दो.)

प्रकाशक तथा लेखकः—
श्रीयुत पंडित हरिशंकर विद्याधी.

प्रकाशकः—

श्री दुषार सुतार धर्मनिज्ञासु मंडल.

टींमत दोद आनो.

શ્રી લુહાર સુતાર ધર્મજીગ્રાસ મંડળના સભાસદો.

૧	રા. લક્ષ્મણ ગણાભાઈ કવા.	મુકામ મહુવા.
૨	„ રામજી ગણાભાઈ કવા.	„ „
૩	„ કુંવરજી ગીગાભાઈ દાયડા.	„ અકાળા.
૪	„ લાલજી નરસિંહભાઈ ડોડીઆ.	„ કીકરીયું.
૫	„ ભીખાલાલ કાનજી કવા.	„ ખાણ
૬	„ ગોવિંદજી ગણાભાઈ ચૂડાસમા	„ કાંત્રોડી.
૭	„ ભવાન ગણાભાઈ „	„ „
૮	„ કરસનજી અમરાભાઈ ડોડીઆ.	„ સેંજળ.
૯	„ જગનલાલ કરસનજી „	„ „
૧૦	„ કેશવલાલ કરસનજી „	„ „
૧૧	„ કેશવજી કાળાભાઈ રાઠોડ	„ વીરડી.
૧૨	„ કુંવરજી નથુભાઈ પરમાર	„ બવાડી.
૧૩	„ ભગવાનજી મૂળજી મકવાણા.	„ આંખરડી
૧૪	„ વહાલજી ગાંડાભાઈ પરમાર	„ માછીયું
૧૫	„ ભગવાનજી મૂળજી „	„ બાલાપર
૧૬	„ જગનલાલ મૂળજી „	„ „
૧૭	„ પુંજભાઈ માયાભાઈ મકવાણા.	„ અમૃતવેદ
૧૮	„ નરોત્તમ જીરામભાઈ „	„ મહુવા
૧૯	„ પ્રેમજી નાનજી ડોડીઆ.	„ કુંડાદ
૨૦	„ નાનજી આણુંદજી ચિત્રોડા.	„ ગોરસ.
૨૧	„ કરસનજી નાનજી ચૂડાસમા.	„ કાંત્રોડી.

શિક્ષણ લેનારા સભાસદોના નામ છેલ્લા પાના ઉપર છે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૫૩૪ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સુજાત સંગીતાનલિ

વિષય ૬-૨૧

॥ ओ३म् ॥

॥ श्री परमात्माने परमगुरवे नमः ॥

सुष्मोध संगीतावलि.

लेखकः

श्री पंडित हरिशंकर ओषडभाध विद्यार्थी,
मुंबाध.

प्रकाशकः

श्री लुहार-सुतार धर्मलुशासु मंडल.
काजी भीडडीम, भीले भाणो-कुंभारवाडानी २ अ गल्लीना
नाडे—मुंबाध.

संवत् १९७४.

प्रथमावृत्ति.

ई. स. १९१८.

प्रत १०००.

क्षीमत दाड आनो.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૭૫૩૪

બે બોલ !

થોડા સમય થયાં અમારા હુદાર-સુતાર ભાઈઓમાં સદ્-જ્ઞાનનો પ્રચાર થાય તથા સદ્ધર્મ પ્રત્યે પ્રીતિભાવ વધે એવા હેતુથી અમે કેટલાક ભાઈઓએ મળીને “શ્રી હુદાર-સુતાર ધર્મજ્ઞાસુ મંડળ” એ નામનું એક મંડળ મુંબાઈમાં સ્થાપન કર્યું છે. આ મંડળના સ્ત્રીપુરુષોની મંડળીમાં ગાવા માટે અમારા પૂજ્યપાદ પંડિત શ્રી હરિશંકર શર્માએ કેટલાંક ગીતો તથા ભજનો રચેલાં છે તેમાંથી થોડાં ઉપયોગી ગીત-ભજનો આ પુસ્તકમાં જાપેલાં છે.

એકવાર મહુવા ખંદરના રહેવાશી રા. રા. જાડવજી હરજી અમારા મંડળના મેળાવડામાં આવેલા હતા. તેઓ મેળાવડામાં ગાવામાં આવેલાં ગીત-ભજનો સાંભળીને ધણુજ રાજી થયા હતા; અને તેથી તેમણે તે ગીત-ભજનો જાપાવવા માટે રૂ. ૩૦) જેવડી મોટી રકમ મંડળને દાનમાં આપી, જેથી આ પુસ્તક જાપાવવામાં આવ્યું છે.

રા. જાડવજીમાર્ફ શ્રીજી કામના હોવા છતાં તેમણે પરાપકાર-બુદ્ધિથી આ મંડળને આવડી મોટી રકમનું દાન આપ્યું છે તે માટે આ મંડળ તેમનો અંતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માને છે, અને તેમની કમાણીમાં દિનપ્રતિદિન વધારો થાય અને તેમનો પૈસો આવા શુભ માર્ગે વપરાય એવી પ્રભુ પ્રત્યે પ્રાર્થના કરે છે.

આ પુસ્તકની જે કીંમત રાખી છે તેનો ધર્મકાર્યમાંજ ઉપયોગ થવાનો છે.

લી૦

હોલિકા-૧૯૭૪.

{ “શ્રી હુદાર-સુતાર ધર્મજ્ઞાસુ મંડળ.”
 મુંબાઈ.

ધી “ગુજરાત” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. સોમાલાલ મંગળદાસે છાપ્યું.

પાંચકુવા—અમદાવાદ.

सुभोध संगीतावलि.

१. धृश्वर स्तुति.

(भूजंगी.)

नमस्ते सते ते जगत्कारणाय.
नमस्ते यिते सर्व लोकाश्रयाय;
नमो द्वैततत्त्वाय मुक्तिप्रदाय,
नमो ब्रह्मणे व्यापिने शाश्वताय—

१

त्वमेकं शरण्यं त्वमेकं वरेष्ठ्यं,
त्वमेकं जगत्पादकं स्वप्रकाशम्;
त्वमेकं जगत्कर्तृ पातृ प्रहर्तृ,
त्वमेकं परनिश्चलं निर्विकल्पम्

२

लयानां लयं लीपणुं लीपणानां,
भक्तिः प्राणिनां पावनं पावनानाम्;
महोच्चैःपदानां नियंतु त्वमेकं,
परेषां परं रक्षणुं रक्षणानाम्.

३

वयं त्वां स्मरामो वयं त्वा लज्जामो.
वयं त्वा जगत्साक्षिणं नमामः;
सदेकं निधानं निरात्रं भूमीशम्,
सर्वालोधिपोतं शरण्यं त्रयम्

४

૨. ઓરમ્ પરમાત્માની સ્તુતિ.

સુખે વા દુઃખે વા પરિષદિ નૃણાં વાતિ વિજને,
 ગૃહે વા બાહ્યે વા ગિરિ-સુશિખરે વા સુપુલિને;
 દિને વા રાત્રી વા ઉશસિ દિવસાન્તેથ રમણે,
 ભજન્નં હે ધીરાઃ સુમતિ વિમલા ઓરમ્ હૃદિ સદા. ૧
 રવૌ ચંદ્રે જ્યોતિર્ વિવિધ-ગણુ-રમ્યે વિયતિ ચ,
 સમીરેન્નૌ ભૂમા વિહ નિખિલ-દેહે સ્વસુયુતે;
 વયંપશ્યામસ્તે શુભગ-મહિમાનં સુમુદિતમ્,
 ભજન્નં હે ધીરાઃ સુમતિ વિમલા ઓરમ્ હૃદિ સદા. ૨
 સ નો અન્ધુઃ પાતા ભુવન મખિલં યો રચયતિ,
 પ્રજનાં સંહારે પુનરપિ સ એવાતિ બલવાન;
 તમેકં જનીન્નં સકલ સુખદં દુઃખહરણમ્,
 ભજન્નં હે ધીરાઃ સુમતિવિમલા ઓરમ્ હૃદિ સદા. ૩
 ઇમં દેવં રૂદ્રં ગણુપતિ મજ્જં વિષ્ણુ મજ્જરં,
 સુપર્ણે બ્રહ્માણુ શિવ મહિતિ મીશાન મનવ્રમ;
 તમેકં વ્યાચળે બહુવિધ સુનામ્ના કુશલધીઃ
 ભજન્નં હે ધીરાઃ સુમતિવિમલા ઓરમ્ હૃદિ સદા. ૪

૩. મ મલ્લાયરણ.

(ઓ તત્સત્ પરમાત્મા જય સર્વાન્તર્યામી—એ રાગની ઢખ,)
 જય ઓરમ્ પરમેશ પિતા....૭ જયશંકર વર સ્વામી,
 સુખદ વરદ વિશ્વંભર જયજય જય પ્રભુ અંતર્યામી—ટક !
 જય કર્ણાકર જય સુખસાગર જય જય નિર્મળ નામી,
 અનુપ અભય જય જય ધરણીધર (૨);
 વ્યાપક સઘળે જળ જળ થળ થળ એક અભેદ અકામી.
 જય ઓરમ્.
 જય ભવ તારણ વિધન વિહારણ જય જય મંગલધામી,
 અકલ પ્રળળ જય જય જગદારણ (૨);
 કામ-ક્રોધ-મદ-મોહ-નિવારણ શુભ સકલ ગુણગામી
 જય ઓરમ્.
 અજર અમર તું અકાય ! જ્ઞાનસ્વરૂપ દેવરાય;
 હે દયાળ ! જગતપાળ (૨);
 જય જય ધાતા જય જય ત્રાતા જય જય અંતર્યામી.
 જય ઓરમ્,

૪. ઇશ્વર મહિમા.

(ગઝલ—કવાલીના ઢગ.)

હો નાથ-જગત્ નિયંતા મહિમા અપાર તારો,	હો નાથ૦
યોગી-ચતિ બિચારા થાક્યા કરી વિચારો.	હો નાથ૦
અક્ષાંડ આ રચાયું તારી મહા કળાથી,	હો નાથ૦
આકાશ અમાપ કીધું જેનો નહિ કિનારો.	હો નાથ૦
લાખો ગ્રહો પ્રકાશે તારા અતુળ બળથી,	હો નાથ૦
તું છે રવિ શશિને ગગને ધુમાવનારો.	હો નાથ૦
વાયુ સદા વહે છે તારા અપાર ભયથી.	હો નાથ૦
અગ્નિ તપી રહ્યો છે તે પણ પ્રતાપ તારો.	હો નાથ૦
તારી સહજ કૃતિથી પૃથિવી પ્રચંડ પહાડો,	હો નાથ૦
પ્રકટયા મહા સમુદ્રો નદીઓ વહે હજારો.	હો નાથ૦
પંખી પશુ અને કે' વૃક્ષો ફળો ને ફલથી,	હો નાથ૦
શશુગારીયાં પ્રભુ તે' સૃષ્ટિ તણાં બજારો.	હો નાથ૦
એવા અજબ જગતને, પેદા કરી તું પાળે,	હો નાથ૦
અંતે અહો બને તું, સઘળું સંહારનારો.	હો નાથ૦
તારી અગાધ લીલા, શકીએ જરા ન બાણી,	હો નાથ૦
પણ તું સકળ જગતના, મનની કળી જનારો.	હો નાથ૦
તારી ગતિ સમજવા તારૂં સુનામ ભજવા,	હો નાથ૦
હે તાત! દયા કરી દે, સુમતિ ને સુવિચારો.	હો નાથ૦
હે કૃપાનિધાન તારૂં ભાવે ભજન કરીને,	હો નાથ૦
પૂજ્યો રળી હરિ હું ભવને તરી જનારો.	હો નાથ૦

૫. સત્સંગ મહિમા.

(રાજ્ય લોભને શિરે ધિકાર છે હજારવાર-એ રાગ.)

શુભસંગ સુખકારી થાય છે, સદાયકાળ.

શુભસંગ સુખકારી થાય છે ટેક.

શુભ સંગ થકી અતિ શુદ્ધ મતિ આવે,

કુવિચાર હરિ કુડાં પાપને હઠાવે;

આત્માની ઉચ્ચ ગતિ થાય છે. સદાયકાળ.

રાત-દિન ગ્રંથ વાંચવાથી જ્ઞાન જે મળે,

સંત તણા સંગ થકી વિષ્ણુ મહેનતે મળે;

જીવિત-ગ્રંથ સંતજન ગણાય છે. સદાયકાળ.

ભૂપતિના ચરણ તણી તુચ્છ એક મોજડી,

ભૂપસંગ તેય જાય ઉચ્ચ આસને ચડી;

હિચ સાથ ઉચ્ચ પદ પમાય છે સદાયકાળ.

રામતણા સંગ થકી અહલ્યા તરી ગઈ,

કૃષ્ણ સંગ પાડવોને અમરતા મળી ગઈ;

મણિ સાથ લોહ કનક થાય છે સદાયકાળ.

સુજનોનો સંગ રૂડું તીર્થ તણું ધામ છે,

માનજે અનેક દિવ્ય ગુણ તણું ઠામ છે;

સેવનાર તરત તરી જાય છે. સદાયકાળ.

૬. વિદ્યાનો મહિમા.

(મન માફ માને નહિ દિલકુ ઠરે નહિ-એ રાગ.)

બાઈ શિક્ષા અમારી, ઉરમાં ઉતારી, વિદ્યા ભણોને ભાવથી;
જે સંસારમાં સુખ શાંતિ દેનારી વિદ્યા ભણોને ભાવથી.

વિદ્યા ભણેલો માનવી બ્રૂખ્યો રહે નહિ ભૂતળે;

જો “ રામ-સીતા ” મુખ ભણેલા શુકને લોજન મળે.

શિક્ષિત વાનર મહારીનો લોક જોવાને મળે;

તો કેમ વારી જાય નહિ વિદ્યાન નર ઉપર અરે ?

જો વસો રાનમાં જઈ, મેદાનની મહિં, તો પણ મળે સુખ
ત થકી. બાઈ.

ધનવાન રૂડો રાજવી નિજ રાજ્યમાં સેવાય છે;

પણ રંક જન વિદ્યા-વિભૂષિત વિશ્વમાં વંદાય છે,

વિદ્યા વિનાના કુલીન જન પણ ભીખ માગી ખાય છે;

વિદ્યાન કોળી-ભીલને સાચી સલામો થાય છે.

કામ કુળને પૂછે નહિ. રૂપને પૂછે નહિ, મોઢે વિદ્યાના
નામથી. બાઈ.

ધન ધાન્ય વાપરવા થકી નકી ઘટાડો થાય છે;

પણ નિત્ય વિદ્યા દ્રવ્યનો વ્યયથી વધારો થાય છે.

વર્ગો એ અનુપમ દ્રવ્યનો નહિ ભાઈ ભાગ કરી શકે;

દોષે ભરાયો રાજવી કદિ પણ નહિ છીનવી શકે.

મગજ તિલોરીની મહિં, દોલત વિદ્યા રહી, ચોરી શકે કે ન
દાવથી. બાઈ.

૭. વિદ્યા વિનાનો અવતાર.

(અરે ઘું માનવનો અભિમાન-એ રાગ.)

અરે સદ્વિદ્યા વિણ અવતાર પશુની તુલ્ય છે રે.
 અરે જ્યમ સુગંધ વિનાનું અસાર નકારું કુલ છે રે;
 નકારું કુલ છેરે, ન તનું મૂલ્ય છે રે. અરે સદ્વિદ્યા
 જન્મ ધર્યો હો લલે કુળમાં મો...ટા કદિ;
 મોટા પર્વતના પથરના તો...ટા નથી.
 મળે લધુ મણિને માન (ર) અરે સદ્વિદ્યા
 જળ વિનાના સરોવરને હંસ છોડી જાય છે;
 ત્યમ જ્ઞાન-હિણા માનવીને કોન ચિત્તે રહાય છે.
 ચક્ષુ વિનાનાં આંધળાં ભીતે જઈ ભટકાય છે,
 ત્યમ જ્ઞાન વિનાના બલકમાં ખૂખ ખત્તા ખાય છે.
 અરે સદ્વિદ્યા

૮. ખાલ-લગ્ન બંધ કરો.

(ધીમા ધીમા ચાલોને મારા પ્રા...ણુરે-એ રાગ.)

માનો માનોને આજ મારી વા....ણુરે (ર)
 બાળ-લગ્નોની રીત બંધ થાશે નહિ;
 દુઃખ જશે નહિ, કરું જા....ણુરે. માનો માનો.

સાખી—બોલી બાલે તોતળી નહિ પોતાનું લાન;
 સમજે નહિ સંસારને તેની જોડા જન.
 ઉગતા છોડ મૂળેથી મરડી નાખો;
 ભોગ-ભઠ્ઠીમાં બાલકોને બાળી નાખો,
 આમ નિર્હયતા બાળ ઉપર શાને દાખો;
 ઓ મુજ....જીરે માનો માનો.

સાખી—તન-અંધારણ દુઠ વિના પરણાવો જો બાળ;
 કાચા બીના રોપથી ના'વે ઉત્તમ ફાલ.
 એના સંતાન પાંચ વરસ વટશે^૧ નહિ;
 કદિ વટશે તો માંદાં તે મટશે નહિ.
 મહા કાર્યોમાં એક ઘડી ટકશે નહિ;
 અતિ હા....જીરે. માનો માનો.

સાખી—તન-મન કેળવણી દર્ઠ પુખ્ત વયે નિરધાર;
 બુદ્ધિ-ગુણને મેળવી પરણાવો નિજ બાળ.
 એવા બાલક નીરોગી રહેશે નકી;
 શુભ બુદ્ધિને વિધામાં વધશે અતિ.
 મહા પુરૂષ કહાવ્યાની રે'શે વકી;
 સત્ય વા....જીરે. માનો માનો.

૯. ગુરૂનો રાફડો ફાટયો.

(મઝલ)

અહો ગુજરાતમાં આજે ગુરૂનો રાફડો ફાટયો,
પ્રપંચી પેટના કાજે ગુરૂનો રાફડો ફાટયો. ૧

લગાવી ભસ્મને માળા અને છે બેશ રૂપાળા;
ફરે જ્યાં ત્યાં પૂજવાને ગુરૂનો રાફડો ફાટયો. ૨

ન બાણે શાસ્ત્રના મર્મો ન બાણે ધર્મના કર્મો;
મથે જ્ઞાની ગણાવાને ગુરૂનો રાફડો ફાટયો. ૩

નમાલા વાર્તા, ગાથા, કથાને કીર્તનો ગાતા;
જનો લોળા ભમાવાને ગુરૂનો રાફડો ફાટયો. ૪

ફક્ત બસ કાનને કુંકે તરત ચેલા બની ચુકે;
ન આપે જ્ઞાન કંઈપણ તે ગુરૂનો રાફડો ફાટયો. ૫

તમાચુ-ભાંગ પીનારા વ્યસનમાં ચૂર રેનારા;
ન નીતિ ધર્મ જોનારા ગુરૂનો રાફડો ફાટયો. ૬

ન કો દિ જ્ઞાન દેનારા પરંતુ દ્રવ્ય હરનારા;
ભૂમિને ભાર કરનારા ગુરૂનો રાફડો ફાટયો. ૭

હરિશંકર કહે આવા અભણ-સાધુ અભણ બાવા;
મફતનો માલ ઉઠાવા ગુરૂનો રાફડો ફાટયો. ૮

૧૦. શું ?

(ગઝલની રાહ)

- રતિભર જ્ઞાન આબુ ના અહો જે ગ્રંથ વાંચ્યાથી;
કહો તે પુસ્તકો પાછળ સમય ગુમાવવાથી શું ? ૧
- મલિનતા મનતાણી ફટી થઈ ના અંતરે શુદ્ધિ;
કહો તે તીર્થ નદીઓમાં શરીર નવરાવવાથી શું ? ૨
- જગતનું હિત કરવાનો ન વિધિ એક પણ શીખ્યાં;
ફક્ત ટીલાંજ તાણ્યાનો ધરમ સંભાળવાથી શું ? ૩
- કદાપિ જ્ઞાન આપે ના ન કષ્ટો શિષ્યનાં કાપે;
કહો તે સ્વાર્થી ગુરુ-ચરણ પંપાળવાથી શું ? ૪
- કરોડો વાર કરગરીએ ન આપે એક પણ ઉત્તર;
કહો તે દેવની પાસેજ ખુમે પાડવાથી શું ? ૫
- ન સેવા જીવતાં કીધી કદાપિ માત પિતરની;
મુવા પાછળ લઈ પાણી કહો ઉડાડવાથી શું ? ૬
- મરે ગાયો સદા બૂખે ગધેડાં મોલ ઉડાવે;
કહો તે દાન લક્ષ્મીનું કરોડો આપવાથી શું ? ૭
- ગરીબો ભૂખથી મરતાં ન ચપટી એક પણ પામે;
મલીલા મસ્તજન મુખે કહો ને નાખવાથી શું ? ૮
- સહન શક્તિ ન રજ આવી ન ફટયા કામ કોષાદિ;
કરી ઉપવાસ કાયાને બૂખે સંતાપવાથી શું ? ૯
- વસીને પાઠશાળામાં ભણ્યા વિધિ સરાવ્યાનો;
ગઈ ના ભીખની ઝોળી અહો એવું ભણ્યાથી શું. ૧૦
- સદાચે ઉંઘવું આવું પશુનો પાઠ જે ભજવે;
અહો એવા મનુષ્યોને જનેતાએ જણ્યાથી શું. ૧૧

૧૧. કારીગર બંધુઓ.

(ગઝલ)

- અમે તો વૈશ્યના પુત્રો કળા કારીગીરી કરીએ;
જગતના સુખને કાળે વિવિધ વેપાર આદરીએ. ૧
- અમારી ગુરૂ-પેઢીમાં મહા-પુરૂષો ઘણા પ્રકટયા;
કર્યા જેણે મહા કાર્યો અમે તે કેમ વિસરીએ ? ૨
- અહો જે વિશ્વકર્માએ અમારું કુળ દીપાવ્યું;
જગતમાં નામના કીધી અમે તે કેમ વિસરીએ ? ૩
- મહા બુદ્ધિ થકી પુષ્પક સમું વિમાન જે રચીયું;
ગગનમાં રામ વિચરતા જુઓ રામાયણે લખીયું. ૪
- મહાભારત મહિં વાતો અમારા વંશની સૂણો;
ખનાવ્યો ધર્મરાજનો સભામંડપ અતિ રૂઠો. ૫
- ચતુરાઇ કરી એવી ભૂમિ ત્યાં લાગતું પાણી;
જણાતી જળ જગાએ લામ જુકિત ના શકે જાણી. ૬
- વળી કૈં કાષ્ટના ઘોડા રચી એવી કળા કરતા;
રસીને ખેંચતા સાથે ગગનમાં ઉડતા ફરતા. ૭
- સમુદ્રો ખેડવા કાળે વળી વહાણો ઘણા રચતા;
અહો જુના જમાનામાં કળા એવી અમે કરતા. ૮
- અમારા પૂર્વજો એવા પ્રતાપી થઇ ગયા આગે;
ગુમાવી નામ વડવાનું અમે હલકા પડ્યા આજે. ૯
- અર્ધ લક્ષ્મી અને વિદ્યા મળુરી રાત-દિ કરીએ;
રૂપૈયા એક-બે રળીને પરાણે પેટને ભરીએ. ૧૦
- અમારા પૂર્વજોને માન મળતાં રાજ દરબારે;
અમે ત આખરૂ ખોઇ શરમ આવે ન તલભારે. ૧૧

અમારા કુળની માંહિ થયા વિદ્વાન કેં એવા
 અમે અજ્ઞાન ખુદિ હિણુ ળનીઆ શુદ્ધના જેવા. ૧૨
 અહો શાણાજનો આ વાત મનની માંહિ વિચારો;
 તમારી રંક જાતિને હવે તો સઘ સુધારો. ૧૩
 જમાનો આજ વિધાનો લણાવો બાળકો ખ્યારા;
 સહુ સંપે મળી સાથે ઉપાયો આદરો સારા. ૧૪

૧૨. સ્ત્રીઓને લણવા વિષે.

(આવો હરિ શિવ શંકર ભોળા-એ રાગ.)

એનો તમે લાવ સહિત લણજો;
 બીજાં લોક નિંદે તે નવ ગણજો. એનો.
 લણે તે તો ભગવંતને લાવે;
 એથી રૂડું જ્ઞાન અધિક આવે.
 તજી અવગુણ સહગુણ લાવે; એનો.
 લણેલી હતી રૂકમિણી રાણી.
 મીરાંબાઈ મુલકમાં વખણાણી;
 જેની કવિતા જગ સૌ જાણી. એનો.
 બાળાને પાપ લણે લાગે;
 એવું કાઈ લખી ન ગયા આગે.
 મુખે બોલનારા જુદું લાગે; એનો.
 લણો તમે સઘળો જામ છોડી.
 થશે તેથી લાજ નહિ થોડી;
 કહે દલપત એઉ કરજોડી. એનો.

૧૩. કોરી કેળવણી.

(સાંઠે સાંઠે તે સુરત શેર મુખમ અલખેવી—એ રાગ.)

નહિ નહિ સુધારે કામ કોરી કેળવણી,
 જે સદ્ગુણની નહિ હોય સાથે મેળવણી. ટેક.
 વાચન શીખ્યાં લખતાં શીખ્યાં લઈને લેખણ હાથરે,
 જ્ઞાતજ્ઞને ઇતિહાસો શીખ્યાં દેશ દેશની વાત. કોરી૦
 જાત જાતનું જોવા શીખ્યાં ખાગ-ખગીચે ફરવારે,
 પણ સાસુ-સસરાની સેવા કદિ ન શીખ્યાં કરવા. કોરી૦
 ધુધરીઆળાં બદન-પોલકાં શીખ્યાં અંગે ધરવારે,
 ગરીબ પતિની આવક કરતાં ખર્ચ વધારે કરવા. કોરી૦
 લુપ્તું સુકું ભણતર શીખ્યાં ધર્યાં ન સદ્ગુણ થોડારે,
 તો શોભા કેમ આપે જોના ઉચી એડીના જોડા. કોરી૦
 ઝીણે સાદે વદતાં શીખ્યાં ચટક મટકતી ચાલરે,
 પણ નહિ વિનય સરલતા શીખ્યાં તો તેમાં શું સાર? કોરી૦
 ભલે ભણીને ભાવે શીખ્યાં વિદ્યા શ્રેષ્ઠ અપારરે,
 પણ જે સદ્ગુણ એક ન શીખ્યાં ભણતરને શીટકાર. કોરી૦

૧૪. રડવા-કુટવા વિષે.

(ભણેલી ભાભી અને અભણ નણુંદનો સંવાદ.)

(' જન્મળી જીવડે મુકિતની ભુકિત નવ જાણી '—એ રાગ.)
 નણુંદ-ઉઠાને ભાભી કાશી ડોશીની કાણુ કાઢી;
 ચાલો રડવા જઈએ આપણુ બદલી નાંખો સાડીરે. ઉઠાને.

સઘળાં ખેરાં આજે હમણાં પોળે લેગાં થાયે;
વિવેક કરવા જઈએ ઝહેલાં તો સારું દેખાયેરે. ઉઠાને.

લાલી-નણદી તમારું વચન મારાં શિર સ્નેહે ચઢાવું;

(પણ) નથી મને રડતાં આવડતું શી રીતે ત્યાં આવુંરે. ઉઠાને.

નણદ-આ શું ! બોલો છો લાલીજી ઘેલી વાત જણાવો;

અચપણમાં શું માએ તમને દેદો ? ના કુટાબ્યોરે ? ઉઠાને.

લાલી-હા, નણદીજી મારા પિતા સુધારામાં રે'તા,

તેથી મુજને દેદો કુટવા બહાર જવા ના દેતારે. ઉઠાને.

નણદ-બબ્બો તમારો સુધારો ! જે રડતાં પણ નહિ શીખ્યાં;

નીચું જોવું પડશે રે બા ! લોકો કરશે ટીકારે. ઉઠાને.

મલે ન શીખ્યાં તોપણ લાલી રડવા જવું પડશે;

શિખવું ત્યમ કરજો ત્યાં લાલી અણચડ બહુ નહિ પડશેરે. ઉ.

ધીરે ધીરે સૌની સાથે આઘા જઈને અડવું,

અડધી છાતી ઉઘાડીને વચમાં કુદી પડવુંરે. ઉઠાને.

“ હાય હાય ! એમ શું કુટો ” વદતાં વચમાં જઈએ,

“ હાય હાય ! હાથ ઉપાડો ” કહીને ટુટી પડીએરે. ઉ.

લાલી-શાણી નણદી આજ તમોથી આવું કેમ વદાયે ?

ભર ચોટે ક્યમ વહુવારથી અંગ ઉઘાડું થાયેરે ઉઠાને.

ઘરમાં ઘુંઘટડા ખેંચાવો નહિ તો રીસ ધરો છો,

અને આજ ઉઘાડે અંગે કુટવા કેમ કહોએરે. ઉઠાને.

---

૧ નાની છોકરીઓ ગારમાનું વ્રત લે છે. તેમાં રડવા-કુટવાનો રીવાજ છે તેને કઠિયાવાડમાં દેદો કુટવાનું કહે છે.

નાણુંદ—શું કરીએ ભાભીજી, એવી લોક રીત છે ખોટી,
 મુજને પણ શેરીમાં રડતાં શરમ થાય છે મોટીરે. ઉઠાને
 ભાભી—એવી જુડી લોક રીતનું તજવું જોઈએ નાહું,
 એથી છે અવગુણ કેટલા તે તમને દેખાડુંરે. ઉઠાને

૧૫. રડવા-કુટવાથી નુકશાન.

(રાગ—ઉપરનો.)

ભાભી—ઓ શાણી નણદી રડવા કુટવાની રીત ખોટી.
 એ કુડી રૂઢિથી નણદી હાણ થાય છે મોટીરે. ઓ શાણી
 પર-પુરૂષોની પાસે સઘળી મર્યાદા મુકાયે,
 નિર્ભય થઈ ચોટે રડવાથી ધર્મ સતીને જાયેરે. ઓ શાણી
 રડવાથી આ શરીરમાંનું લોહીં થાય છે પાણી;
 એ પાણી આંસુ થઈ ટપકે વૈધકમાં છે વાણીરે. ઓ શાણી.
 એ રીતે લોહી ઘટવાથી શરીર મુકાઈ જાયે;
 કુટવાથી કે વેળા નણદી રોગ નડારા થાયેરે. ઓ શાણી.
 ગર્ભવતીને તો એનાથી બહુ અવગુણ જણાવે;
 નક્કી તે નારીને બાળક રોગી-નિર્ભય આવેરે. ઓ શાણી.
 વળી શોક કર્યાથી નણદી ધાવણ થાય વિકારી;
 એ ધાવણ બાળક ધાવે તો હાલત થાય નડારીરે. ઓ શાણી.
 જુઓ, તમારો ભાણો નણદી સાજો-માંદો રે' છે,
 જ્યાં ત્યાં રડવાને દોડો છો તેનું કારણ એ છે રે. ઓ શાણી.

નણું-ખરું કહો છો ભાભી એનું શરીર ના રહે સારું;
 હવા કરીને થાકી મારું જીવતર છે દુખિયારું. ઓ શાણી.
 ભાભી-જો ભાણાનું ભલું ચહો તો કદિ ન રડવા જશો;
 નહિ તો નક્કી કહું છું નણુદી પાછળ બહુ પસ્તાશો. ઓ.
 આવાં આવાં અનેક દુઃખો નણુદીજી લોગવિયે;
 તોપણ ગર્થ ન પાછું આવે શા માટે રીઝાઈએ. ઓ શાણી.
 નણું-સત્ય કહો છો ભાભીજી આ બહુ ખુરા છે રસ્તા;
 હું પણ રડવા નથી જવાની ભલે લોક બડખડતારે. ઓ શાણી.

૧૬. પતિને વશ કરવાનો રામબાણ ઉપાય !

(ઓધવજી સદેશો કે'ને સ્વામને-એ રાગ.)

પતિને વશ કરવાની રૂડી રીત છે,
 જે નારી તે વિધા શીખી જાય જો;
 તેના ઘરમાં કવેશ કદાપિ ના રહે,
 સદાય આનંદ મંગળ ત્યાં વરતાય જો. પતિને.
 પ્રથમ કહું તે વચન લીયો મનમાં લખી,
 કામણ-દુમણ તે છે હલકાં કામ જો;
 દોરા-ધાગા સર્વે જુઠા જાણવા,
 ઠગ લોકોએ કીધા હરવા દામ જો. પતિને.
 ખીજ વાત વડું તે લેજો ધ્યાનમાં,
 કડવી જીભલડીથી કજીઆ થાય જો;

માટે મુખથી મીઠી વાણી બોલવી,
 વાત ચીતમાં સ્વામી સાથ સહાય જો પતિને
 હાથ હાથ કહેતાં ઉત્તર આપવા,
 કદિ ન કોષે કરવું ભુંડું મુખ જો;
 પતિને ગમતી રીત સહાયે રાખવી,
 તો તે તમને જરૂર દેશે મુખ જો. પતિને.
 ઘેર પધારે ધંધેથી બ્યારે પતિ,
 ત્યારે તરત ન કરવી કો ફરિયાદ જો;
 વેળા વીત્યે ધીરે ધીરે પૂછીએ,
 તો સાંભળશે તરતજ તમારી દાદ જો પતિને.
 જેમ મદારી લોકોને રાજી કરી,
 પૈસા લેવાનો કરતા ઉપાય જો.
 તેમ તમે પણ પહેલાં પતિને રીઝવી,
 કે'જો સાડી-કંકણની ઇચ્છાય જો. પતિને.
 આજ્ઞા પાલક સાવિત્રી જેવાં થઈ,
 દાસી તુલ્ય બની કરજો સેવાય જો;
 જે જે રીતે સ્વામીને મુખ ઉપજે,
 તેવાં તેવાં કરજો કામ સહાય જો. પતિને.
 ફક્ત આટલી રીત તમે રાખો ગ્રહી,
 છતાંય જો રીઝે નહિ સ્વામીનાથ જો,
 તો “આ ગરબી લખનારો ફાટી પડે,”
 એવો બેશક દેજો હરિને શાપ જો. પતિને.

૧૭. સ્ત્રીઓને નિત્યકર્મ કરવા વિષે.

(પૂનમ ચાંદની ખીલી પુરી અહિં રે-એ રાગ.)

બેનો પ્રીતિથી નિત્ય નિયમને પાળજોરે,
ભારત કુળનું ભાવે મનમાં રાખી માન;
સર્વે શાણી બેનો ધર્મ પ્રમાણે ચાલજો રે. ટેક.

સાખી—વેદધર્મ છે આપણો સૌથી શ્રેષ્ઠ અપાર,
તે નિર્મળ-ચારૂ પથે સદા થજો તૈયાર;
નિત્ય પ્રભાતે નિદ્રા ત્યાગી બહેલાં ઉઠજો રે,
નાવણુ કરીને કરવું નિત્ય-કર્મ આરંભ. સર્વે શાણી.

સાખી—એકાંતે બેસી કરો સંધ્યા સાંજ સવાર,
સંભારો શાંતિ ધરી પ્રભુ તણા ઉપકાર;
ધીરે પ્રાણાયામથી નિર્મળ વાયુ મેળવો રે,
જેથી તન-મન-આત્મા અતિ પવિત્રજ થાય. સર્વે શાણી.

સાખી—સંધ્યા પૂર્ણ થયા પછી નિજ મંદિર મોઝાર,
પૂજ્ય પતિ સાથે રહી યજ્ઞ કરો સુખકાર;
મંગળ મંત્રો બેની મધુર કંઠે બોલતાં રે,
સ્વાહા સાથે દો આહુતિ અગ્નિમાય. સર્વે શાણી.

સાખી—હોય અતિથિ કોઇ ને સુલક્ષણો વિદ્વાન,
નિત્ય જમાડો નેહથી ધરો તેહથી જ્ઞાન;
સાસુ સસરા જીવતા પિતૃની સેવા કરો રે,
રક્ષી અબોલ પ્રાણી સદૃલ કરો અવતાર. સર્વે શાણી.

૧૮. ભારતનો મહિમા.

(આશા ભર્યાં અમે આવિયાં મારે આલે રમાડ્યાં રાસરે—એ રાગ.)

અવનિ-ઉછંગમાંહિં ઓપતી ને કાંઈ અંત-મુખટ ફેરી માતરે-

ધન્ય મારી ભારત ભૂમિરે. ૬૬૦

વિદ્યા-કલાની રૂડી વાટિકા ને તારા ગર્ભે રતન-મણિ જાતરે-ધન્ય.

અશ્વે મહાનીર ધુધવે ને શિર છતર હિમાલય પહાડરે-ધન્ય.

માથે મુકુટ માથે ધર્યો છે કાશ્મીરી મહા મૂલ્યવાનરે-ધન્ય.

હેયે હીરાના હારવારે વહે સિંધુ-ગંગાનાં નીરરે- ધન્ય.

ઉરે ભર્યાં યર દૂધડાં તે ધાવે શીખ-રજપૂત રણધીરરે-ધન્ય.

કેડે કટિબંધ મેખલારિ વિંધ્ય-આબુગિરિ તણી હારરે-ધન્ય.

જમણે ફરફે મારી માવડીરે તારો પાલવડો કચ્છ-ગુજરાતરે-ધન્ય.

ડાબી બજાએ ભેરી ભુંગળોને ડંક વાગે મુદેશ ખંગાલરે-ધન્ય.

ભારત ભૂમિરે મારી ભારત ભૂમિરે તારી રિદ્ધિ સિદ્ધિનો નહિ
પારરે-ધન્ય.

વરસો વરસ તારા આંગણુરે થાય અન્નતાણુ અંખારરે—ધન્ય.

જીવાર-ઘડું ને ખાજરીને વળી ઓખા-કઠોળ નહિ પારરે-ધન્ય.

લાખો ખેતરમાં નીપજેરે તારા મોંઘા તે મૂલના કપાસરે-ધન્ય.

આંખા-ગુલાબની વાડીયો ને વળી અમૂલ્ય જુલતાં ઝાડરે-ધન્ય.

રિદ્ધિ ને સિદ્ધિ તારી એવી ઘણીરે જેનો ગણતાં ન આવે પારરે-

ધન્ય.

સારા જગતની સંપત્તિરે તારા આંગણીએ એકઠી જણાયરે-ધન્ય.

ભારત ભૂમિરે મારી તીરથ ભૂમિરે તારા પુણ્ય તથો નહિ
પારરે-ધન્ય.

તેતરીશ કોટિ અતિબલિરે તારા જોળામાં ખેલતાં બાળરે-ધન્ય.
આર્ય-મુસલમાન-પારસી તે મારી માડીના જાયા વીરરે-ધન્ય.
સંપે મળીને એક સાથે અહો તારી સેવા કરે મહાધીરરે-ધન્ય.
સ્વામી દયાનંદ, ગુરૂગોવિંદ, રામમોહન, વિવેકાનંદરે-ધન્ય.
ધર્મના સુધારમાં વેચી ગયારે નિજ કાયા તે આનંદ કંદરે-ધન્ય.
દેવસમા દીકરા દાદા થયાને વળી કર્મવીર ગોખલે મહાનરે-ધન્ય.
વિધ વિધ વિધનો ટાળી ગયા ને તારાં વિશ્વે વધાર્યા માનરે-ધન્ય.
આજેય દેશલક્ત એવા અનેક તારા ચરણે ખડા મારીરે-ધન્ય.
દુખખણમાં દીકરો તિલક રમે ને વીર ગાંધી છે કાઠિયાવાડરે-ધન્ય
ભૂમિ પંખખમાં રાખી છે નેક ટેક લાલા તે લાજપતિરાયરે-ધન્ય.
મુરેન્દ્ર કેસરી ગાજી રહ્યો છે જંગદેશે મહા મતિમાનરે-ધન્ય.
લાખો-કરોડ આવા સાધુ-સુપુત તારી રક્ષા કરે મારી માયરે-
ધન્ય.

મુખ દુઃખ ઉર કાંઈ લેખે નહિ ને તારી લકિતનાં દિવ્ય ગીત
ગાયરે-ધન્ય.

અમર તપો રે માત અમર તપોરે તારા ખેટાનો નામ
મહિમાયરે-ધન્ય.

આનંદ વિજય હરિશંકર સદાય શુભ વાયુ 'સ્વરાજ'
આજ વાયરે-ધન્ય.

૧૯. શિષ્યી-પુત્રો જગો હવે.

(મારા રામ ગયા વનવાસરે નેણુમાં નિદ્રા ના'વે-એ રાગ.)

જ્ઞાતા વિશ્વકર્માના ખાળરે શિષ્યી પુત્રો જગો હવે.

વિચારો મનની માંહે કેવા પૂર્વજો તમારા;

હુનીયામાં પામ્યા'તા અધિકારરે.

શિષ્યી.

ત્વષ્ટા-મય મનુના સરખા તમારા કુળના હીરા;

બુદ્ધિ-શુભ-વિદ્યાના ભંડારરે.

શિષ્યી.

હુન્નર વિદ્યામાં જેની મહામતિ પાર પહોંચી;

વાયુ-અગ્નિને વશ કરનારરે.

શિષ્યી.

આકાશે ધૂમનારાં વિમાનો રચીયાં જેણે;

વાયુના વેગે સંચરનારરે.

શિષ્યી.

નૌકા વિદ્યાથી જેણે સાગરનો છેડો માપ્યો;

જાવા-જાપાન તણા ફરનારરે.

શિષ્યી.

કેળવવા બુદ્ધ વિદ્યા અદ્ભુત ઉપવેદ બતાવ્યો;

કીધાં કેં શિષ્યશાસ્ત્ર નિરધારરે.

શિષ્યી.

અગ્નિ-વાયુનાં અસ્ત્રો આજે પણ યાદ આવે;

પૂર્વજની કીર્તિનો અંખારરે.

શિષ્યી.

એવા મરદોના પુત્રો દેખોને દશા તમારી;

ગુમાવ્યાં માન અને અધિકારરે.

શિષ્યી.

વિદ્યાને ખોઈ એકા બુદ્ધિને ખોઈ એકા;

લક્ષ્મીહીણ બનીઆ છો કંઈ કરરે.

શિષ્યી.

- ક્લિનેના પુત્રો છો પણ શુદ્રોની છાપ લોધી;
પૂર્વજના નામ ઉપર હરતાલરે. શિષ્ટી.
- શુદ્રો કે'વાતાં તમને અંતરમાં લાજ ના'વે;
શુદ્રો તો ગણાય નીચ-ગમારરે. શિષ્ટી.
- અંધારું ઘોર આવું જામ્યું અજ્ઞાન કેરું.
વિધાનો પ્રકાશ નહિ તલભારરે. શિષ્ટી.
- માટે મનમાં વિચારી આંખો ઉઘાડો આજે;
કરવાને કામ તણો સુધારરે. શિષ્ટી.
- કણુખી સુધરવા લાગ્યા કાળી સુધરવા લાગ્યા;
કરવા નિજ જાતિનો ઉદ્ધારરે. શિષ્ટી.
- માળી સુધરવા લાગ્યા મોચી સુધરવા લાગ્યા;
વાળદો પણ કરતાં વિચારરે. શિષ્ટી.
- જાંગી ને ઢંડ જેવા તેપણ સુધરવા લાગ્યા;
ઉંઘો છો કેમ તમે આવારરે. શિષ્ટી.
- ખીજા લોકો સુધરશે પાછળ સંતાન તમારાં;
દુઃખી થઈ ખાશે સૌનો મારરે. શિષ્ટી.
- માટે મનમાં વિચારી ચેતો ચેતો રે જાણ્યો;
કરવા નિજ કામ તણો ઉદ્ધારરે. શિષ્ટી.
- પોતાની જાતિ કેમી સેવા કરવાને કાળં.
જાતિના વીર આવો પહારરે. શિષ્ટી.
- મારું ને તારું છોડી મિથ્યા અભિમાન મૂકી;
જીવતરને સફલ કરો આ વારરે. શિષ્ટી.

૨૦. ધર્મની દુકાનો.

(હું પ્રેમની જોગણ પીયુને શોધવા ચાલી. એ રાજ.)

આજે ઘણા લોકે દુકાનો ધર્મની માંડી;
 ધર્મની માંડી-નિયમ સૌ ચાલના છાંડી. દુકાનો ધર્મની.
 દેવમંદિરો બન્યાં છે ખાસ દુકાનો;
 ધર્મને ધંધો બનાવ્યો પેટ ભરવાનો. દુકાનો ધર્મની.
 દેવ દેવીને ઠરાવ્યાં જેમ વેપારી;
 ને દલાલો થઇ પડ્યા કે ગોર-પૂજારી. દુકાનો ધર્મની.
 દ્રવ્ય હરવા અજગ કીધા ધર્મના ધારા;
 દેવ-દેવીને બનાવ્યાં લાંચ લેનારા. દુકાનો ધર્મની.
 તેલ દો હનુમાનને તો કળ્પે તે કાપે;
 મક્ત કે પણ દેવઆપા સુખ ના આપે. દુકાનો ધર્મની.
 આમ આવક દેવમંદિરે સદા આવે;
 દેવને નામે દલાલો મોજ ઉડાવે. દુકાનો ધર્મની.
 ગાદીઓ થાપી ઘણા તો મંદિરે અડીઆ;
 જૂટથી તે વેચતા પરસાદના પડીઆ. દુકાનો ધર્મની.
 ભેટ-પૂજા ગ્રહણ કરવા કાયદા કીધા;
 સ્વર્ગના સઘળા ઇજારા એમણે લીધા. દુકાનો ધર્મની.
 ધુતવા ધન-માલ નિયમો નવનવા નાખ્યા;
 આરતિ-પધરામણીના ચાર્જ પણ રાખ્યા. દુકાનો ધર્મની.

સીર્થમાં તો હાન-લાગા સેંકડો ભારી;
 લૂટતા ત્યાં અભણ પંડ્યા-ગોર-પૂજરી.   દુકાનો ધર્મની.
 ભાદ્રપદના સોળ દિવસ શ્રાદ્ધના કીધા;
 ખીરને દૂધપાક ખાવા ગોઠવી દીધા.   દુકાનો ધર્મની.
 ધર્મને નામે કરી આવી અજળ ભુક્તિ;
 ડુંગળી-ગાજર પ્રમાણે વેચતા મુક્તિ.   દુકાનો ધર્મની.

૨૧. ચાર વેદ.

(દોહરો.)

ઋગ્વેદ પડેલો ગણેા યજુર ખીજો બાણ,
 સામવેદ ત્રીજો અને અથર્વ ચોથો માન.

૨૨. ચાર ઉપવેદ.

(દોહરો)

ચાર વેદના ચાર છે રહ્યાળા ઉપવેદ,
 વિદ્યાના ભંડાર જે લાખું તેના ભેદ.
 ઋગ્વેદ થકી રચ્યો આયુર્વેદ મહાન,
 યજુર્વેદ થકી થયો ધનુર્વેદ નિર્માણ;
 સામવેદનો બાણવો ઉપવેદ ગાન્ધર્વ,
 અથર્વથી ઉપજ્યો ગણેા અર્થવેદ જન સર્વ.

૨૩. છ શાસ્ત્રો.

(મનહર.)

ગોતમનું ન્યાય અને કણ્ણકનું વૈશેષિક,
 કપિલ મુનિનું સાંખ્ય શાસ્ત્ર ઓળખાય છે;
 પતંજલિ મુનિ કેરું, યોગશાસ્ત્ર બાલુજો ને,
 જૈમિનીએ કર્મભાષાંસા રચ્યું ગણાય છે;
 વ્યાસ લગવાન કેરું વેદાંત મહાન શાસ્ત્ર,
 જગતમાં જેની ખીણ જોડી ના જણાય છે;
 આવાં રૂઢાં પડશાસ્ત્ર ઋષિ-મુનિઓએ રચ્યાં
 ભારત ભૂમિના મહાગ્રંથ તે ગણાય છે.

૨૪. છ વેદાંગ.

(મનહર છંદ.)

વેદતણું અંગ તેને કહે છે વેદાંગ શાસ્ત્ર,
 તેના છયે નામ તમે ધ્યાનમાંહિ રાખજો;
 ખંડેલા તણું નામ શિક્ષા ખીજ તણું કલ્પ અને,
 ત્રીજ તણું નામ સહુ વ્યાકરણ ભાખજો;
 ચોથું તે નિરૂક્ત પછી પાંચમું છે છદ્ઃશાસ્ત્ર,
 જ્યોતિષ વેદાંગ તેને છઠું ગણી રાખજો.
 વેદાંગ વિચારવાથી અહો શાણા આર્યજનો,
 વેદ વિદ્યા અભિરસ નિશ્ચયથી ચાખજો.

૨૫. સોળ સંસ્કારો.

(પુનમ ચાંદની-એ રાગ.)

સોળે સંસ્કારો શ્રદ્ધા રાખી સેવજો રે,
જેનો ઋષિજન સર્વે મોટો મહિમા ગાય;
તેનું સેવન કરનારા જન સુખીઆ થાય છે રે. ટેક. ૧

સાખી—ગર્ભ થકી લેખાય છે પહેલો ગર્ભાધાન,
ત્રીજે માસે થાય તે પુંસવન બીજો માન;
છઠે માસે રૂડો ધર્મવિધિ જે થાય છે રે,
તે તો સીમંત ત્રીજો મંગલમય સંસ્કાર. તેનું સેવન. ૨

સાખી—આ ત્રણ સંસ્કારો થકી ગર્ભની શુદ્ધિ થાય,
નીરોગ તેજસ્વી બને બાલક કેરી કાય;
ચોથો જાતકર્મ તે જન્મ સમયમાં થાય છે રે,
સોના-સર્જાએ બાલક-મુખમાં 'ઓમ' લખાય. તેનું સેવન.

સાખી—ઠસ કે સો દિવસ પછી મંગલ નામ ધરાય,
સંસ્કાર તે પાંચમો નામકરણ કહેવાય,
ચોથે માસે બાલક ઘરથી બહારે નીસરે રે,
તે તો છઠો રૂડો નિષક્રમણ કહેવાય. તેનું સેવન. ૪

સાખી—છઠે માસે બાળના મુખમાં અન્ન મુકાય,
સંસ્કાર તે સાતમો અન્નપ્રાશન થાય;

સાખી—ત્રીજે વર્ષે કેશનું વપન વિધિથી થાય,
સંસ્કાર તે આઠમો ચુડાકર્મ ગણાય;

જ્ઞાન વિંધ્યાનો વિધિ ત્રીજો અથવા પાંચમેરે,
તેતો નવમો રૂડો કણ્ઠવેધ ગણાય— તેનું સેવન ૫

જ્ઞાત્રી—પ્રહાયર્ય ધારણ કરી જનોઈ ધારે અંગ,
વર્ષ આઠમે થાય તે દશમે ઉપનયન;
તેજ સમયમાં ગુરૂ-ધર ગાલક લણવા મોકલોરે,
તેતો અગિયારમે વેદારંભ શુભ ગણાય—તેનું સેવન. ૬

જ્ઞાત્રી—પચીશ વર્ષ લગી લણે વિદ્યામાં ધરી ધ્યાન,
તેજસ્વી વિદ્વાન થઈ ધર આવે સંતાન;
ત્યારે પંડિત પુત્ર વધાવી મંદિર લાવીએરે,
તેને ગણો ખારમે શુભ સમાવર્તન— તેનું સેવન. ૭

જ્ઞાત્રી—કન્યા રૂપ-ગુણ મેળવી મંગળ ફેરા થાય,
પચીશ વર્ષે તેરમે વિવાહ શ્રેષ્ઠ ગણાય.

જ્ઞાત્રી—લોગ લોગવો ભાવતા રાખો નહિ કયાસ,
પણ સૌ માયા છોડતી પચાસ વર્ષે ખાસ.
ધરનો બોલે સોંપી દેવો મોટા પુત્રનેરે,
તેતો વાનપ્રસ્થ સંસ્કાર ચૌદમે થાય—તેનું સેવન. ૮

જ્ઞાત્રી—મારૂં તારૂં સુકીને છેવટ લે સન્યાસ,
પંદરમે સંસ્કાર તે શાસ્ત્ર તણી ફરમાય;
છેલ્લો પંચમૂતના શરીરનો સંસ્કાર છેરે,
જેમાં જડ કાયાનો અગ્નિ દાહ કરાય;
એવા આર્યજનોમાં સોળ લલા સંસ્કાર છેરે. ૯.

૨૬. આરતિ.

(હિંદી ઉપરથી.)

જય જગદીશ હરે પિતા જય જગદીશ હરે,

લકત જનોનાં સંકટ (૨) પળમાં દૂર કરે;

ઓરમ્ જય જગદીશ હરે—ટેક !

માત પિતા તું મારો શરણુ પ્રહું કોની—પ્રભુ શરણુ.

તુંજ વિણુ અવર ન કોઈ (૨) આશ કરે જેની ઓરમ્ જય.

તુંજ પૂરણુ પરમાત્મા તુંજ અંતર્યામી—પ્રભુ તુંજ.

પરમ પિતા પરમેશ્વર (૨) તુંજ સૌનો સ્વામી. ઓરમ્ જય.

તુંજ કર્ણુનો સાગર તુંજ પાલન કર્તા—પ્રભુ તુંજ.

હું બાળક અજ્ઞાની (૨) કૃપા કરો ભક્તા. ઓરમ્ જય.

દીનબંધુ દુઃખહર્તા તુંજ રક્ષક મારો—પ્રભુ તુંજ.

કરુણા—હસ્ત વધારો (૨) ભવસાગર તારો. ઓરમ્ જય.

વિષય—વિકાર મટાડો પાપ હરો દેવા—પ્રભુ પાપ.

શ્રદ્ધા—ભક્તિ વધારો (૨) સંત તણી સેવા. ઓરમ્ જય.

ઓરમ્ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

શ્રી લુહાર-સુતાર

કેટલાક નિ.

આ મંડળના સભાસદો એ પ્રકારના છે. .
અને બીજા જનોઇ વગરના છે. જનોઇવાળા સભાસદો
જણાવેલા નિયમો પાળવાના છે.

૧. વેદ શાસ્ત્રની વાણીને ઇશ્વરનીજ વાણી માનવી અને બને તે-
ટલી આચારમાં મુકવી.
૨. નિત્ય સ્નાન સંધ્યા-ઉપાસના અવશ્ય કરવાં.
૩. સોળ સંસ્કારોમાંથી બને તેટલા વેદવિધિ પ્રમાણેજ કરવા.
૪. સત્યનું પાલન કરવા અને અસત્યનો ત્યાગ કરવા પ્રયત્ન
શીલ રહેવું.
૫. દારૂ, માંસનું કદાપિ સેવન કરવું નહિ તેમજ અફીણ, ગાંજ
વગેરે કેશી ચીજોનું પણ સેવન કરવું નહિ.
૬. જુગાર રમવો નહિ.
૭. દીકરીના પૈસા લેવા નહિ.
૮. પોતાનાં સંતાનો (પુત્ર-પુત્રી) ને ભણાવવાંજ.
૯. ધરના બીજાં માણસો પાસે બની શકે તેટલી આચાર વિચાર-
ની શુદ્ધતા રખાવવી.
૧૦. સભાસદોએ પરસ્પર સહાયતા કરવી વગેરે.

જનોઇ વગરના સભાસદો માટે ખાસ કાંઇ નિયમ નથી,
પરંતુ તેમણે સારી ચાલ ચલગત રાખવી જોઇએ, અને દર માસે
મંડળને ઓછામાં ઓછું આઠ આના લવાજમ આપવું જોઇએ.
ગરીબ પાસેથી કાંઇ પણ લવાજમ લેવાતું નથી. આવા સભાસદો
તથા તેમનાં બાલકો વગેરે મંડલમાં ભણવા આવી શકે છે.

મ અજ્ઞાસુ મંડળના

૫ લેનારા સભાસદો.

૧	રા. ભગવાનજી જેઠાભાઈ ચૂડાસ્મા.	મુકામ કાંત્રોડી.
૨	„ જાદવજી કાનજી ડોડીઆ	„ સેજળ.
૩	„ મુલજી અરજણ કવા.	„ કડીઆગી
૪	„ લવજી પ્રેમજી મકલાણા.	„ મહુવા
૫	„ ડાહ્યાલાલ હરિભાઈ પરમાર.	„ જેસર.
૬	„ રણછોડલાલ કાનજી ડોડીઆ.	„ સથળી.
૭	„ જેરામ હરિભાઈ પરમાર.	„ જેસર.
૮	„ કકલભાઈ ગાંડભાઈ કવા	„ માંડવા.
૯	„ જીવરાજ ગાંડભાઈ કવા	„ „
૧૦	„ નાગજી દયાળ મકલાણા	„ પાંચતલાવડા

આ પુસ્તક માટે તથા મંડળના કોઈ પણ કાન
માટે નીચેના ફેક્ટરો પર વ્યવહાર કરવો:—

“ શ્રી લુહાર-સુતાર ધર્મજ્ઞાસુ મંડળ. ”

ફેક્ટર—કાળા પાથરનો માળો—
બીજો માળો.

કુંભારવાડાની ર. જી ગલીના નાકે

મુબાઈ.

